

**Manuál
pro adaptaci
doporučených postupů**

Verze 1.0

ADAPTE Collaboration

www.adapte.org

2007

Autorská práva

Tento manuál **by neměl** být reprodukován, zveřejněn nebo přeložen bez souhlasu ADAPTE Collaboration.

ADAPTE Collaboration

ADAPTE Collaboration je mezinárodní spolupráce vědců, tvůrců doporučených postupů a implementátorů doporučených postupů, kteří mají za cíl podporovat tvorbu a používání klinických doporučených postupů prostřednictvím adaptace existujících doporučených postupů. Hlavním úsilím skupiny je vytvořit a validovat generický proces adaptace, který zajistí nejen validní a vysoce kvalitní adaptované doporučené postupy, ale i to, že adaptovaný doporučený postup přijmou uživatelé za vlastní.

ADAPTE Collaboration vznikla ze dvou nezávislých skupin zabývajících se adaptací doporučených postupů – ADAPTE group a Practice Guideline Evaluation and Adaptation Cycle (PGEAC). Vzhledem k podobnosti jejich konceptů a základních principů a společnému procesu se obě skupiny v lednu 2006 spojily a staly současnou ADAPTE Collaboration.

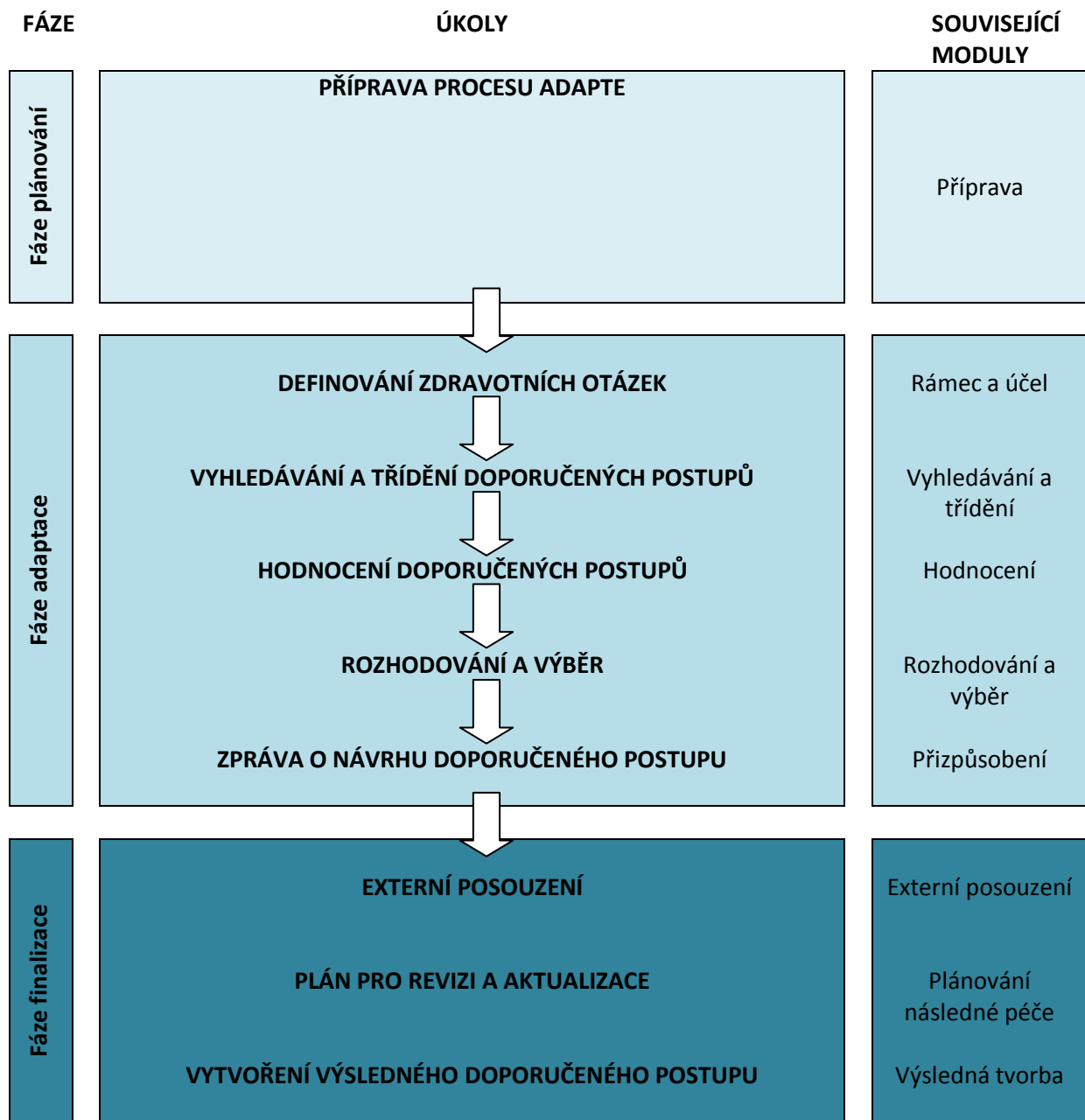
Poznámka pro uživatele

Proces ADAPTE obsahuje manuál a sadu nástrojů, které jsou v současné době evaluovány. Evaluace zhodnotí jejich užití, přijatelnost, relevantnost a přínos pro různé skupiny uživatelů (tvůrci doporučených postupů, zdravotníci a další zodpovědní činitelé) v různých kontextech. Podrobnější informace o evaluaci procesu ADAPTE budou nakonec k dispozici na www.adapte.org. Než budou výsledky evaluace dostupné, je doporučeno používat proces a nástroje ADAPTE svědomitě.

Prohlášení

Proces ADAPTE byl důkladně vytvořen a byla věnována pozornost přípravě informací obsažených v tomto dokumentu. Přesto je očekáváno, že každý, kdo bude chtít použít tento manuál, se bude nezávisle rozhodovat podle vlastního kontextu. ADAPTE Collaboration nenesé žádnou odpovědnost týkající se použití procesu ADAPTE ani žádnou odpovědnost za jakékoliv použití manuálu nebo sady nástrojů.

Shrnutí procesu ADAPTE

Definice

ADAPTE Collaboration definuje adaptaci doporučených postupů jako systematický přístup k úvahám o používání nebo modifikaci doporučených postupů vytvořených v jednom kulturním a organizačním prostředí pro aplikaci v jiném kontextu. Adaptace může být použita jako alternativa k tvorbě doporučených postupů *de novo* nebo přizpůsobení existujících doporučených postupů na míru místnímu kontextu.

Cíle

Celkovým cílem adaptace je využít existující doporučené postupy ke zlepšení účelného vytváření a používání vysoce kvalitních adaptovaných doporučených postupů. Proces adaptace popsáný v této sadě nástrojů byl navržen tak, aby zajistil, že výsledná doporučení odpovídají specifickým zdravotním otázkám relevantním ke kontextu použití a že odpovídají potřebám, prioritám, legislativě, postupům a zdrojům v cílovém prostředí, aniž by byla narušena jejich validita. Smyslem přesného přístupu popsáného v tomto manuálu je posloužit uživatelům, jako jsou místní zdravotnické orgány a organizace, organizace pro tvorbu doporučených postupů a mezinárodní zdravotnické organizace.

Základní principy

- Respekt k principům tvorby doporučených postupů založeným na důkazech
- Spolehlivé a shodné metody k zajištění kvality adaptovaného doporučeného postupu
- Přístup zapojující všechny zainteresované strany k podpoře přijetí a vlastnictví adaptovaného doporučeného postupu
- Přesné zvážení kontextu během adaptace klinického postupu k zajištění jeho relevance pro místní praxi
- Transparentní podávání zpráv napomáhající důvěře v doporučení v adaptovaném doporučeném postupu
- Pružný formát vyhovující specifickým potřebám a okolnostem
- Zodpovědnost vůči primárním zdrojům doporučených postupů

Účel tohoto manuálu

Manuál ADAPTE poskytuje uvedení do problematiky pro uživatele, kteří chtějí používat proces ADAPTE, a nabízí stručný přehled různých fází a kroků tohoto procesu. Manuál by měl být používán společně se sadou nástrojů ADAPTE, která poskytuje praktického průvodce a související nástroje usnadňující aplikaci procesu adaptace. Manuál lze používat jako podporu poskytující osnovu procesu ADAPTE členům panelu pro doporučené postupy.

Smyslem procesu ADAPTE popsáného v tomto manuálu je posloužit uživatelům a implementátorům doporučených postupů, jako jsou místní zdravotnické orgány a organizace, organizace pro tvorbu doporučených postupů a mezinárodní zdravotnické organizace. Metody mají za cíl odpovídat potřebám širokého spektra zainteresovaných stran (od nováčků po ty, kteří mají zkušenosti s tvorbou doporučených postupů, a skupiny s menšími nebo většími zdroji). Tento proces adaptace navíc může být aplikován na doporučené postupy pro propagaci zdraví, screening, diagnostiku, léčbu, sledování nebo jiné intervence v oblasti jakýchkoliv onemocnění. V některých situacích může být rozhodnuto o adaptaci specifického doporučeného postupu než použití několika doporučených postupů k adaptaci.

Nástin procesu

Proces ADAPTE se skládá ze tří hlavních fází (Fáze plánování, Fáze adaptace a Fáze finalizace), z nichž každá obsahuje sadu modulů.

FÁZE PLÁNOVÁNÍ	FÁZE ADAPTACE	FÁZE FINALIZACE
Přípravný modul	Modul rámce a účelu Modul vyhledávání a třídění Modul hodnocení Modul rozhodování a výběru Modul přizpůsobení	Modul externího posouzení a citací Modul plánování následné péče Modul tvorby výsledného dokumentu

1. FÁZE – PLÁN

Fáze plánování vymezuje nezbytné úkoly, které je potřeba splnit před zahájením procesu adaptace (např. určení nezbytných dovedností a zdrojů). Čtenáři se znalostí tvorby doporučených postupů již s takovými úkoly mají zkušenosti.

1.1 Přípravný modul

Kroky	Výstupy	Dovednosti a organizační požadavky	Nástroje
1. Sestavte organizační výbor 2. Zvolte téma 3. Ověřte, zda je adaptace možná 4. Určete potřebné dovednosti a zdroje 5. Dokončete plánování 6. Napište protokol	<ul style="list-style-type: none">• Sestavený organizační výbor• Zvolené téma• Vybraný panel• Dokončený protokol	Klinická kvalifikace Metodologická kvalifikace Manažerské a řídicí dovednosti	Nástroj 1 – Zdroje pro tvorbu a implementaci doporučených postupů Nástroj 2 – Vyhledávací zdroje a strategie Nástroj 3 – Příklad prohlášení o střetu zájmu Nástroj 4 – Zdroje pro proces konsenzu Nástroj 5 – Příklad pracovního plánu

Krok 1. Sestavte organizační výbor

Organizační výbor stanovuje rámec projektu, organizační a řídicí struktury (např. pracovní skupina nebo členové multidisciplinárního panelu), jednací řád a tvorbu plánu adaptace.

Krok 2. Zvolte téma doporučeného postupu

Kritéria, která lze využít pro stanovení priorit a určení oblastí pro adaptaci doporučených postupů, jsou:

- Prevalence stavu nebo zátěž související se stavem
- Existence nedostatečného, nadměrného či nesprávného užívání intervencí
- Pravděpodobnost, že doporučený postup účinně ovlivní praxi
- Existence relevantních kvalitních doporučených postupů založených na důkazech

Krok 3. Ověřte, zda je adaptace možná

Zkontrolujte, zda nějaké doporučené postupy byly vytvořeny nebo právě jsou vytvářeny na vybrané téma, hledáním na webových stránkách zdrojů doporučených postupů (např. referenčních středisek pro doporučené postupy, známých tvůrců nebo odborných organizací). V některých situacích může dojít k rozhodnutí adaptovat specifický doporučený postup spíše než hledat větší počet potenciálních zdrojových doporučených postupů.

Krok 4. Určete potřebné zdroje a dovednosti

Zdroje zahrnují závazek členů panelu, pokrytí nákladů na setkání a možný honorář pro členy panelu a dostupnost projektového managementu a administrativní podpory. Panel (tj. pracovní skupina pro doporučené postupy) by měl obsahovat jednotlivce z řad klíčových zainteresovaných stran dotčených doporučeným postupem. Nezbytné dovednosti tvoří klinické znalosti v tematické oblasti, osobní kvalifikace na základě zkušeností (názory a preference pacientů), kvalifikace v řízení, metodologická kvalifikace v tvorbě a kritickém hodnocení doporučených postupů, kvalifikace v hledání informací, kvalifikace v implementaci a manažerské a facilitační dovednosti, aby panel účinně fungoval.

Krok 5. Dokončete úkoly pro fázi plánování

Musí být hotovy nebo posouzeny následující body:

- Jednací řád: rámec práce, členství a setkání panelu
- Prohlášení o střetu zájmu všech členů panelu
- Proces konsenzu: jakým způsobem bude panel provádět rozhodnutí
- Autorství doporučeného postupu
- Potenciální schvalující organizace výsledného doporučeného postupu
- Diseminační a implementační strategie

Krok 6. Napište plán adaptace

Plán obsahuje tematickou oblast, členství v panelu, pověření a prohlášení o střetu zájmů, jednací řád panelu, moduly, podle kterých se má postupovat, harmonogram dokončení a zdroj(e) financí.

2. FÁZE – ADAPTACE

Fáze adaptace provází uživatele procesem výběru tématu za účelem vytvoření specifických zdravotních otázek, vyhledání a získání doporučených postupů, zhodnocení kvality, aktuálnosti, obsahu, shody a použitelnosti doporučených postupů, rozhodování ohledně adaptace a přípravy návrhu adaptovaného doporučeného postupu.

2.1 Modul rámce a účelu

Kroky	Výstupy	Dovednosti a organizační požadavky	Nástroje
7. Vymezte zdravotní otázky	<ul style="list-style-type: none"> Seznam zdravotních otázek, které plánovaný doporučený postup má a naopak nemá obsahovat 	<p>Klinická kvalifikace</p> <p>Metodologická kvalifikace</p>	Nástroj 6 - PPOH

Krok 7. Vymezte zdravotní otázky

Použití následujících pěti položek (PPOH) pomůže definovat klinické otázky:

- Dotčená populace a charakteristika nemoci (**P**opulation)
- Důležitá/é intervence (nebo diagnostický test) (**I**ntervention)
- Odborníci, kteří budou cílovou skupinou doporučeného postupu (**P**rofessionals)
- Očekávané výsledky včetně výsledků pacientů (např. zlepšení přežití bez příznaků nemoci, zlepšení kvality života), systémových výsledků (např. zmenšení rozdílů v praxi) nebo výsledky ve veřejném zdraví (např. snížení incidence karcinomu děložního čípku) (**O**utcomes and outcome measures)
- Prostředí a kontext zdravotní péče, ve kterém má být doporučený postup implementován (**H**ealth care setting and context).

2.2 Modul vyhledávání a třídění

Kroky	Výstupy	Dovednosti a organizační požadavky	Nástroje
<p>8. Vyhledejte doporučené postupy a další relevantní dokumenty</p> <p>9. Roztřídte získané doporučené postupy</p> <p>10. Snižte celkový počet doporučených postupů, pokud je jich více, než kolika se panel může zabývat</p>	<ul style="list-style-type: none"> Soubor potenciálních zdrojových doporučených postupů Seznam vyřazených doporučených postupů 	<p>Vyhledávání – Klinická kvalifikace, dovednosti k vyhledávání informací</p> <p>Třídění – Klinická a metodologická kvalifikace</p>	<p>Nástroj 2 – Vyhledávací zdroje a strategie</p> <p>Nástroj 7 – Příklad tabulky pro záznam charakteristiky doporučeného postupu</p> <p>Nástroj 8 – Příklad tabulky pro záznam klinického obsahu doporučeného postupu</p> <p>Nástroj 9 – Nástroj AGREE</p>

			Nástroj 10 – Tabulkový kalkulátor AGREE pro shodu mezi hodnotiteli a Tabulkový kalkulátor AGREE pro výpočet bodového hodnocení
--	--	--	--

Krok 8. Vyhledejte doporučené postupy a další relevantní dokumenty

Na základě klíčových otázek by měla být vytvořena strategie vyhledávání. Charakteristiky získaných doporučených postupů, které by měly být zaznamenány, jsou tvůrci – organizace/autoři, datum zveřejnění, země/jazyk a data hledání používaná tvůrci zdrojových doporučených postupů. Měly by se vyhledat jakékoliv další relevantní dokumenty, jako jsou recentní systematické přehledy nebo zprávy hodnotící zdravotnickou technologii, které byly zveřejněny od přípravy získaných doporučených postupů.

Krok 9. Roztřídte získané doporučené postupy

Mělo by být provedeno předběžné hodnocení zdravotních otázek, kterými se zabývají získané doporučené postupy, aby se vyřadily ty, které jasně nejsou relevantní pro definované klíčové otázky.

Krok 10. Snižte velký počet získaných doporučených postupů

Pokud je během hledání nalezen velký počet potenciálně relevantních doporučených postupů, jedním ze způsobů jak snížit počet doporučených postupů pro konečné schválení je využití formátu přesnosti nástroje AGREE (viz Modul hodnocení 2.3 – Zhodnoťte kvalitu doporučeného postupu). Panel se také může rozhodnout ponechat doporučené postupy na základě jiných předností (např. výtečná forma nebo přítomnost zdravotních otázek, kterými se kvalitnější doporučené postupy nezabývají).

2.3 Modul hodnocení

Kroky	Výstupy	Dovednosti a organizační požadavky	Nástroje
11. Zhodnoťte kvalitu doporučených postupů 12. Zhodnoťte aktuálnost doporučených postupů 13. Zhodnoťte obsah doporučených postupů 14. Zhodnoťte shodu doporučených postupů (vyhledávání a výběr studií, vztahy mezi důkazy a doporučeními) 15. Zhodnoťte přijatelnost/	<ul style="list-style-type: none"> Bodové hodnocení AGREE Souhrn hodnocení aktuálnosti Matice doporučení Souhrn hodnocení vyhledávání a výběru Souhrn shody mezi důkazy, interpretacemi a výslednými doporučeními Hodnocení použitelnosti/přijatelnosti 	<p>Klinická kvalifikace</p> <p>Metodologická kvalifikace</p> <p>Dovednosti k vyhledávání informací</p>	<p>Nástroj 9 – Nástroj AGREE</p> <p>Nástroj 10 – Tabulkové kalkulátory AGREE pro shodu mezi hodnotiteli a bodové hodnocení</p> <p>Nástroj 11 – Příklad posouzení aktuálnosti</p> <p>Nástroj 12 – Příklad matice doporučení</p> <p>Nástroj 13 – Tabulka kritérií pro hodnocení kvality vyhledávání a výběru studií</p> <p>Nástroj 14 – Tabulka pro záznam hodnocení shody mezi důkazy, jejich interpretací a doporučeními</p> <p>Nástroj 15 – Pracovní</p>

použitelnost doporučení			list pro přijatelnost/ použitelnost
----------------------------	--	--	--

Krok 11. Zhodnoťte kvalitu doporučených postupů

Nástroj AGREE

Nástroj AGREE (Appraisal of Guidelines Research & Evaluation) poskytuje rámec pro hodnocení kvality klinických doporučených postupů. Nástroj nehodnotí klinický obsah doporučení. Před zahájením hodnocení je potřeba si pečlivě přečíst pokyny v úvodu nástroje. Každý doporučený postup měl být hodnocen alespoň dvěma, ale nejlépe čtyřmi hodnotiteli.

Krok 12. Zhodnoťte aktuálnost doporučených postupů

Je třeba ověřit datum publikace doporučeného postupu nebo data/období obsažená v literatuře, abychom zjistili, zda jsou zahrnuty nejnovější důkazy. Další možností je konzultace s odborníkem znalým daného oboru a provedení rychlého přehledu literatury. Ohledně dalších informací k aktuálnosti lze kontaktovat tvůrce doporučeného postupu.

Krok 13. Zhodnoťte obsah doporučených postupů

Obsah doporučených postupů může být hodnocen za použití matic doporučení. Ty mohou existovat ve dvou různých formátech: 1) doporučení seskupená podle doporučeného postupu a 2) doporučení seskupená podle podobnosti (pokrytí specifické oblasti). Lze přidat bodové hodnocení kvality nástrojem AGREE, podpůrné studie a úrovně důkazů.

Krok 14. Zhodnoťte shodu doporučených postupů

Hodnocení shody doporučeného postupu zahrnuje tři hodnocení:

- Vyhledávací strategie a výběr důkazů podporujících doporučení
- Shoda mezi vybranými důkazy a tím, jak tvůrci tyto důkazy shrnují a interpretují
- Shoda mezi interpretací důkazů a doporučeními

Tato hodnocení jsou časově náročná a mohou vyžadovat shromáždění původních důkazů podporujících interpretace a doporučení v doporučeném postupu.

Krok 15. Zhodnoťte přijatelnost a použitelnost doporučení

Přijatelnost a použitelnost doporučení v doporučeném postupu v cílovém kontextu závisí na rozdílech v organizačním a kulturním kontextu, včetně dostupnosti zdravotních služeb, kvalifikaci a zdrojích a organizaci zdravotních služeb, stejně jako na charakteristice, názorech a hodnotových soudech populace.

2.4 Modul rozhodování a výběru

Kroky	Výstupy	Dovednosti a organizační požadavky	Nástroje
16. Přečtete a hodnocení, což napomůže rozhodování 17. Vyberte mezi doporučenými postupy a doporučeními, abyste vytvořili adaptovaný	Rozhodnutí ohledně obsahu výsledného dokumentu	Klinická kvalifikace Metodologická kvalifikace Facilitační dovednosti (předseda)	Viz tabulka se seznamem všech zdrojů, které má panel k dispozici

doporučený postup			
-------------------	--	--	--

Krok 16. Přezkoumejte hodnocení

Výsledky modulu hodnocení poskytnou jednoznačný základ pro informované a transparentní rozhodování o výběru a modifikacích zdrojových doporučených postupů. Členům panelu budou předloženy všechny dokumenty, které shrnují výsledky modulu hodnocení (např. bodová hodnocení AGREE a souhrnné grafy, matice doporučení a podpůrné materiály).

Krok 17. Vyberte mezi doporučenými postupy a doporučeními, abyste vytvořili adaptovaný doporučený postup

Rozhodování a výběr mohou mít podobu následujících pěti možností:

- 1) ODMÍTNUTÍ celého doporučeného postupu
- 2) PŘIJETÍ celého doporučeného postupu a všech jeho doporučení
- 3) PŘIJETÍ shrnutí důkazů v doporučeném postupu
- 4) PŘIJETÍ specifických doporučení
- 5) ÚPRAVA specifických doporučení

2.5 Modul přizpůsobení

Kroky	Výstupy	Dovednosti a organizační požadavky	Nástroje
18. Připravte dokument, který respektuje potřeby koncových uživatelů poskytuje podrobné transparentní vysvětlení procesu	Dokument s návrhem doporučeného postupu	Znalost klinické praxe a místního kontextu Redakční dovednosti Dovednosti v designu	Nástroj 16 – Kontrolní seznam obsahu adaptovaného doporučeného postupu Nástroj 17 – Hlášení o výsledcích procesu aktualizace

Krok 18. Připravte návrh adaptovaného doporučeného postupu

Dokument s návrhem by měl obsahovat podrobnosti o postupu, podle kterého se postupovalo. Dva klíčové a společné prvky definující formát doporučeného postupu bez ohledu na použitý model by měly být transparentnost a explicitnost procesu (tzn. dostatečná podrobnost, aby metodika mohla být reprodukována) a správné citace použitých materiálů a uvádění intelektuálních zásluh u zdrojových dokumentů.

3. FÁZE – FINALIZACE

Fáze finalizace provádí uživatele procesem získání zpětné vazby ohledně dokumentu od zainteresovaných stran ovlivněných doporučeným postupem, konzultací s tvůrci zdrojových doporučených postupů použitých v procesu adaptace, nastolení procesu posouzení a aktualizace adaptovaného doporučeného postupu a vytvoření výsledného dokumentu.

3.1 Modul externího posouzení a citací

Kroky	Výstupy	Dovednosti a organizační požadavky	Nástroje
19. Externí posouzení cílovými uživateli 20. Konzultujte s relevantními schvalujícími organizacemi 21. Konzultujte s tvůrci zdrojových doporučených procesů 22. Citujte zdrojové dokumenty	<ul style="list-style-type: none">• Zpětná vazba od externího posouzení začleněná do doporučeného postupu• Souhlas schvalující(ch) organizace/í• Zpětná vazba od tvůrců zdrojových doporučených postupů začleněná do doporučeného postupu	Manažerské a řídicí dovednosti	Nástroj 18 – Příklady ankety k externímu posouzení

Krok 19. Externí posouzení – cíloví uživatelé doporučeného postupu

Cíloví uživatelé zahrnují všechny lékaře, kteří by doporučený postup používali v praxi, nebo všechny pacienty ovlivněné doporučeným postupem, dále odpovědné činitele, zástupce organizací a manažery. Je možné, že bude nutné každé skupině klást různé otázky. Externí posouzení by mělo zjišťovat, zda uživatelé schvalují návrh doporučeného postupu, jaké jsou jeho silné a slabé stránky a co je potřeba upravit, zda by doporučený postup používali ve své praxi, jak by ovlivnil nebo změnil jejich současnou praxi či rutinní postupy, přijatelnost doporučeného postupu pro organizaci a dopady na zdroje.

Krok 20. Konzultujte se schvalujícími organizacemi

Doporučujeme, aby byl adaptovaný doporučený postup formálně schválen odbornými společnostmi nebo organizacemi, které mají k tématu doporučeného postupu nejbližší (např. národní společnost praktických lékařů může schvalovat doporučené postupy související s primární péčí).

Krok 21. Konzultujte s tvůrci zdrojových doporučených postupů

Doporučujeme návrh doporučeného postupu poslat pro získání zpětné vazby kterýmkoliv tvůrcům doporučených postupů, jejichž doporučení byla použita v návrhu doporučeného postupu, zejména v případě, kdy v původních doporučeních byly provedeny změny.

Krok 22. Citujte zdrojové dokumenty

Všechny dokumenty použité při tvorbě návrhu doporučeného postupu by měly být uvedeny ve výsledném dokumentu. Panel bude muset určit, zda je nutné získat povolení k využití jakýchkoliv doporučených postupů nebo doporučení z doporučených postupů použitých v adaptovaném

doporučeném postupu. Tato informace by měla být dostupná jako součást dokumentu s doporučeným postupem v ustanovení o autorských právech.

3.2 Modul plánování následné péče

Kroky	Výstupy	Dovednosti a organizační požadavky	Nástroje
23. Plánujte následnou péči o adaptovaný doporučený postup	Plán pro revizi a aktualizace	Klinická kvalifikace Metodologická kvalifikace Dovednosti k vyhledávání informací	

Krok 23. Plánujte následnou péči o adaptovaný doporučený postup

To, zda nové důkazy vyžadují aktualizaci doporučeného postupu, záleží na tom, jak značný má dopad na doporučení v něm uvedená (např. změny ve zdrojích, změny ve výsledcích, změny v technologiích, změny v existujícím prospěchu a škodách nebo změny v hodnotách souvisejících s výsledky). Mělo by být rozhodnuto o datu revize, spolu s procesem provedení revize adaptovaného doporučeného postupu. Panel musí rozhodnout, kdo se ujme prvotního hledání nových důkazů k naplánovanému datu revize. V závislosti na rozsahu změn by aktualizovaný doporučený postup měl být rozeslán skupině odborníků, zainteresovaným stranám a odpovědným činitelům k externímu posouzení. Zpětná vazba ohledně aktualizovaného doporučeného postupu by měla být začleněna do výsledného dokumentu.

3.3 Modul tvorby výsledného dokumentu

Kroky	Výstupy	Dovednosti a organizační požadavky	Nástroje
1. Vytvořte vysoce kvalitní výsledný doporučený postup	Výsledný dokument s doporučeným postupem Souhrnný dokument a nástroje pro aplikaci, např. informační materiál pro pacienty	Redakční dovednosti Dovednosti v designu	

Krok 24. Vytvořte výsledný dokument s doporučeným postupem

Výsledný produkt s doporučeným postupem by měl být snadno přístupný, jasný a jednoznačný. Algoritmy nebo postupy péče, kontrolní seznamy a informační materiály pro pacienty jsou žádoucí.

Literatura

Graham ID, Harrison MB, Brouwers M, Davies BL, Dunn S. Facilitating the use of evidence in practice: evaluating and adapting clinical practice guidelines for local use by health care organizations. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs.* 2002;31:599-611.

Graham ID, Harrison MB, Brouwers M. Evaluating and adapting practice guidelines for local use: a conceptual framework. In: Pickering S, Thompson J, editors. *Clinical governance in practice.* London: Harcourt, 2003: 213-229.

Fervers B, Burgers JS, Haugh MC, Latreille J, Mlika-Cabanne N, Paquet L, et al. Adaptation of clinical guidelines: literature review and proposition for a framework and procedure. *Int J Qual Health Care.* 2006;18:167-76.